

5.5. ANALIZA POLITICII EXTERNE ȘI SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR

Relațiile dintre state sînt formate din elemente de conflict și colaborare, ar fi greu de găsit măcar un exemplu de relații bazate numai pe colaborare. Concomitent cu dezvoltarea tehnologiilor militare, conflictele devin tot mai periculoase, și acest lucru provoacă necesitatea unei atitudini științifice multilaterale față de problema soluționării lor. În capitolul de față vom vorbi despre aplicarea metodelor de analiză a politicii externe în scopul soluționării conflictelor, întii de toate, trebuie să înțelegem ce reprezintă ca atare concepția soluționării conflictelor. Anume despre aceasta vom vorbi în continuare.

În teoria contemporată a relațiilor internaționale, interesul manifestat față de fenomenul conflictului se află în permanentă creștere. Mai mulți cercetători au încercat și încearcă în continuare să răspundă la întrebările cu privire la sursele conflictelor, esența lor, acțiunile pe care poate și trebuie să le întreprindă statul în condițiile declanșării conflictului. Adepții concepției tradiționale încearcă să răspundă în principal la prima întrebare. Din punctul de vedere al realismului clasic conflictul reprezintă un element inevitabil și firesc al relațiilor internaționale în condițiile luptei duse de stat pentru a-și asigura dominația și influența. Incompatibilitatea intereselor determinate de pe pozițiile forței dă naștere conflictului. Neorealiștii, împărtășind ideile principale ale realismului clasic, studiind originile conflictelor, își concentrează atenția asupra consecințelor caracterului anarhic al sistemului mondial și efectului dilemei securității. Neoliberalismului apreciază conflictul ca ceva firesc, dar nu-l examinează în calitate de element inevitabil al relațiilor internaționale. Neoliberalii împărtășesc punctele de vedere cu privire la caracterul anarhic și interesele egoiste ale sistemului internațional, dar căile de

neutralizare a lor le văd în dezvoltarea organismelor internaționale, reciprocitatea complexă și în extinderea democrației neoliberare, de natură să ducă la micșorarea numărului de conflicte în afacerile internaționale.

O direcție relativ independentă în studiul conflictelor s-a format în anii 1950. Conflictul global al superputerilor nucleare a condiționat necesitatea unei atitudini complexe, mai aprofundate din punct de vedere științific în cercetarea unui asemenea fenomen cum este conflictul. „Revoluția bibehavioristică” a făcut posibilă o asemenea abordare. Crearea teoriei conflictelor a pornit de la recunoașterea conflictului ca fenomen independent. A urmat încercarea de răspunde în același timp la toate cele trei întrebări: ce este conflictul, de ce apar conflictele, cum se poate și cum trebuie de acționai în condițiile conflictului? La primele două întrebări se poate de răspuns, examinînd, înlii de toate, structura și dinamica conflictelor. La întrebarea a treia există mai multe răspunsuri, în primul rînd, conflictul poate fi apreciat nu numai in calitate de pericol, ci și ca o posibilitate de a obține anumite rezultate. în acest caz, apare necesitatea elaborării strategiei conflictului, pentru a ști cum trebuie să procedeze stalul pentru a-și atinge scopurile propuse, evitînt, totodată, consecințele nedorite. O asemenea abordare poate fi caracterizată ca o concepție de administrare a conflictului.

O altă cale este cea a soluționării conflictelor, calea ajungerii la un acord reciproc acceptabil pe o perioadă de lungă durată. în sfera relațiilor internaționale acestor abordări le corespund și două tipuri de politică - aplicarea unei strategii politice de suspendare a conflictelor, îndreptată doar spre stoparea violenței, în timp ce politica soluționării conflictelor își pune drept scop instaurarea unor relații pașnice de lungă durată pe calea lichidării surselor conflictului.

Soluționarea conflictelor reprezintă o sferă destul de amplă de activitate și cercetări și include o mulțime de aspecte. Cu toate

acestea, această multitudine poate fi redusă la două elemente: analiza structurii și dinamicii conflictelor și strategia soluționării conflictelor. Conflictul internațional se asociază, în linii principale, cu anumite acțiuni de aplicare a forței. S-ar părea că, punînd capăt violenței, conflictul poate fi și soluționat. Istoria, însă, mai ales istoria de după războiul rece, ne demonstrează că soluționarea conflictului cere o abordare mai detaliată. Pentru a soluționa cu adevărat un conflict, trebuie de înțeles care este structura lui și de influențat asupra tuturor componentelor ei, unele din care nu se văd de la prima vedere.

Mai întîi de toate trebuie de clarificat care este *sursa conflictului*. După cum ne-am asigurat deja, un conflict poate să apară din mai multe cauze:

- în rezultatul unor scopuri intradevăr incompatibile, urmărite de părți;
- din cauza convingerii părților privitor la incompatibilitatea scopurilor urmărite;
- sursa conflictului poate deveni interpretarea eronată a scopurilor părții opuse.

În fiecare din aceste cazuri, la încercarea de a soluționa conflictul este necesară folosirea diferitor abordări.

În general, de cele mai multe ori anume incompatibilitatea intereselor devine o sursă a conflictelor. În acest caz, însăși scopurile urmărite de părți generează încă unul din elementele importante ale conflictului - situația conflictuală. Una din situațiile conflictuale deosebit de complicate este disputa pentru împărțirea unor bunuri (teritorii, materii prime și a.). Teoria jocurilor descrie această situație în calitate de „joc cu sumă nulă”, cînd una din părți câștigă tot atît de mult, cît de mult pierde cealaltă. La soluționarea unui conflict de

asemenea natură principalul este de nu se închide în cadrul îngust al intereselor care au provocat conflictul, de a lărgi unghiul de vedere asupra problemei în scopul găsirii unei sfere în care folosul ar fi putea fi al ambelor părți.

O situație și mai complicată apare în cazul cînd conflictul este generat nu numai de interesele urmărite de părți, ci și de incompatibilitatea sistemelor de valori. De regulă, participanții la conflict își prezintă scopurile în baza propriilor sisteme de valori, pe care ei le consideră universale, și aceste sisteme pot să se deosebească între ele. În acest caz, incompatibilitatea scopurilor urmărite este determinată nu numai de problema împărțirii bunurilor, ci și de diferențele sistemelor de valori. Soluționarea unui conflict de asemenea natură solicită influențarea percepției pe care părțile o acordă situației și atitudinii uneia față de alta.

Perceperea este încă una din componentele importante ale conflictului. Deseori se întîmplă că sursele conflictului zac nu în sfera realității, ci în perceperea participanților. Suspiciunile, bazate pe neîncrederea tradițională sau prejudecăți, îi pun pe participanții la conflict în situația de a- și concepe acțiunile unuia față de altul ca o amenințare, chiar și în cazurile cînd nu este așa. Altă variantă - cînd părțile socot eronat că scopurile lor sînd incompatibile. În această situație calea de soluționare a problemei constă în clarificarea scopurilor și intențiilor urmărite de părți.

Elementul cel mai evident al conflictului constă în acțiunile sau comportamentul conflictual. Este dificil de determinat cu exactitate natura „comportamentului conflictual”, mai ales în situația cînd conflictul încă nu a ajuns în fază deschisă cu aplicarea de către părți a forței. Criteriile unui asemenea comportament pot fi determinate de scopurile acțiunilor întreprinse, de exemplu:

- constrîngerea adversarului de a-și schimba scopurile

propuse: **Wight, Martin, *Politica de putere*, Chișinău, Editura ЛКС,**

- împotrivirea față de acțiunile întreprinse de adversar;
- pedepsirea adversarului pentru purtarea său.

Respectiv, și acțiunile violente, și promisiunile, chiar

și cedările pot nimeri în categoria „comportamentului conflictual”. Acest lucru trebuie de avut în vedere la aprecierea situației conflictuale încă la etapa închisă a conflictului, în scopul de a acționa asupra ei cit mai din timp.

Conflictul are o structură dinamică. În cursul evoluției sale, conflictul trece prin diferite etate, deși deseori el se poate desfășurarea și sub formă închisă. Pentru soluționarea pozitivă a conflictului, evoluția sa trebuie dezvăluită în trei sfere - în interiorul părților (schimbarea scopurilor, percepției, atitudinii și structurii interne), în relațiile dintre părți (escalarea, intensificarea, extinderea), în legăturile dintre părțile implicate în conflict și anturaj (izolarea, imixtiunea și a.).

Este foarte important de înțeles ce reprezintă ca atare concepția de soluționare a conflictului. Deși definiții unanim acceptate a noțiunilor de „soluționare a conflictului” (conflict resolution) și de „stopare a conflictului” (conflict settlement) nu există, între ele există o diferență simțitoare. Dintre toate elementele conflictului, cea mai mare atenție atrage asupra sa comportamentul, de aceea se întreprind încercări de a influența în mod prioritar asupra acestuia. O astfel de abordare ar putea fi numită *strategic de stopare a conflictului*. Deseori această strategie se aplică de către terțe părți, care își pun scopul de a curma violențele și restabili pacea, ceea ce poate fi obținut, de exemplu, cu ajutorul operațiunilor de constrângere în scopul pacificării. În acest caz, scopul eforturilor este nu de a armoniza intereselor părților implicate în conflict, ci doar de a stopa acțiunile ce provoacă îngrijorare.

În cazul unei asemenea abordări, problema principală constă în caracterul *provizoriu* al rezultatului obținut. În ultimă instanță, una din părțile implicate în conflict va ajunge la concluzia că interesele i-au fost lezate și interesele nesatisfăcute, rămânând în continuare nemulțumită și păstrându-și năzuința de schimba situația în folosul său. Iar aceasta înseamnă că liniștea relativă la care s-a ajuns se va menține doar atîta timp, cit va dura constrîngerea.

Strategia soluționării conflictului, dimpotrivă, presupune eforturi de a schimba și armoniza scopurile și interesele părților implicate în conflict. Scopul principal în acest caz constă în ajungerea la un acord care ar satisface ambele părți. Cea mai bună metodă de atingere a acestui scop se consideră tratativele directe ale părților, misiunea părții terțe constînd în ajutorarea părților implicate în conflict de a găsi o soluție acceptabilă pentru ei. În acest caz, se influențează nu numai asupra comportamentului, ci și asupra percepției și pozițiile părților. Dacă rezultatul va fi favorabil, necesitatea acțiunilor și controlului cu forța va dispărea.

În unele cazuri părțile implicate în conflict nu sînt predispuse să se așeze la masa tratativelor, mai ales dacă conflictul este violent și ține de mai mult timp. În asemenea situații este rațională aplicarea abordării în două etape. În prima etapă se aplică măsurile îndreptate spre stoparea violenței. Acest lucru fiind făcut, începe căutarea compromisurilor, adică a căilor de soluționare efectivă a conflictului. Procedeele principale de soluționare a conflictelor sînt *tratativele și medierea*, avînd în vedere că, în sfera dată, ele își au specificul lor. Medierea, de exemplu, nu se termină o dată cu atingerea înțelegerii între părți. Pentru a ajunge la un rezultat de lungă durată, înțelegerea trebuie să reprezinte începutul unei noi etape în munca mediatorului.

Astfel, precum vedem, strategia soluționării conflictului este menită, întîi de toate, să schimbe politica relațiilor dintre părțile implicate în conflict și perceperea care stă la baza acestei politici.

Pentru aplicarea efectivă a unei asemenea strategii, este necesară o analiză științifică multilaterală a factorilor ce condiționează politica fiecărui participant la conflict. Anume aplicarea concepțiilor și metodelor de analiză a politicii externe, mai ales în condiții de criză, ne permit o asemenea posibilitate.

Care, deci, trebuie să fie funcția conducătorilor larilor dezvoltate? Ce pot întreprinde ei pentru a preveni conflictele și războaiele? Kofi Annan răspunde la această întrebare în felul următor:

„În realitate, toți sînt de acord că profilaxia este mai bună decît vindecarea și că strategiile prevenirii trebuie îndreptate spre lichidarea cauzelor ce stau la baza conflictelor, nu numai a manifestărilor lor exterioare sub formă de violență. Totuși, un asemenea acord nu întotdeauna este confirmat prin fapte concrete. Liderilor politici le vine greu să convingă societatea țării lor de raționalitatea unei politici externe preventive, întrucît cheltuielile pentru aceasta se văd imediat, pe cînd folosul politicii care constă în prevenirea unui eveniment nedorit sau tragic pe viitor, este cu mult mai greu de adus la conștiința societății. De aceea, prevenirea reprezintă întîi de toate o problemă pe care trebuie să o rezolve conducerea politică... În sfîrșit, pentru a asigura succesul strategiilor de prevenire este necesar să nu se admită reanimarea vechilor conflicte. Comunitatea mondială trebuie să acorde susținerea necesară procesului de reconstituire postconflictuală a păcii. Deși prevenirea reprezintă elementul-cheie al eforturilor de asigurare a securității omului, trebuie să recunoaștem că chiar și cele mai bune strategii de prevenire și reținere se pot termina cu eșec. Prin urmare, se poate întîmpla că vor fi necesare alte măsuri. Una din ele constă în sporirea gradului nostru de pregătire pentru a apăra vulnerabilitatea oamenilor”.

Surse:

Введение в теорию международных отношений и анализ внешней политики: Учебное пособие/ 11.А. Ломагин (руководитель авторского коллектива) В.Е.Кузнецов, А.В. Лисовский, АЛО. Павлов, С.Ф. Сутырин. - Санкт-Петербург, Издательский дом «Сентябрь», 2001 г. 166 с., сгр. 103-109.

Современные международные отношения: Учебник / Под. ред. А.В. Торкунова. — Москва, «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 1999. — 584 с., сф. 15-22.

Literatura:

1. Beniuc, V.; Rusnac, Gh., *Conceptele și noțiunile de bază ale diplomației*, Chișinău, Firma editorial-poligrafică "Tipografia Centrală", 1998.

2. Brădescu, Faust, *Doctrina politică /Faust Brădescu: Studiu introductiv de Georgiana-Margareta Scurtu - Ed. a 2-a, Voi 1: Drept și politică internațională*, București, Editura „Majadahonda”, 1999.

3. Burian, Alexandru, *Geopolitica lumii contemporane, Manual: pentru facultățile de drept și de relații internaționale a universităților*. - Chișinău, F. E.-P. „Tipografia Centrală”, 2003.

4. f Iuntington, Samuel P., *Ordinea politică a societăților in schimbare /Trad, de Horațiu Stamatini, Iași. Editura POLIROM, 1999.*

5. Keohane, Robert O anil Nye, Joseph S., *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, Boston, 1977.

6. Morgenthau, Hans, *Escritos sobre politica internacional. Con estudio preliminar de Esther Barbe*, Tecnos, Madrid, 1990.

7. Ortiz, Eduardo, *El estudio de las Relaciones Internacionales*, Fondo de Cultura Economica, Santiago de Chile, 2000.
8. Rosenau, James N., *The Scientific Study of Foreign Policy*, rev. ed., London: Frances Pinter, 1980.
9. Senare lens, Pierre de, *La politique Internationale*, Paris, 1992.
10. Tredinnick, Felipe, *Derecho internacional publico y relaciones internacionales*, Tercera edicion, Editorial "Los amigos del libro", La Paz-Cochabamba, Bolivia, 1997.
11. Vasquez, John, *The War Puzzle*, Cambridge University Press, 1997.
12. Viotti, Paul R.; Kauppi, Mark V., *International relations theory: Realism, Pluralism, Globalism, and Beyond*. - 3rd ed., Allyn and Bacon, Boston, 1998.
13. Wallerstein, Immanuel, *The Modern World-System - 2 volumes*, Academic Press, New York, 1974.

1998.

14. Бурман Л., *Теория международных отношений: Курс лекций и 2-й т.*, Гом I. «Введение в теорию международных отношений»>. - Кишинев, Издат. Петр MTV, 2003.

15. Буриап А., *Теория международных отношений: Курс- лекций в 2-х т., Том 2. «Внешняя политика и международные отношения»*. - Кишинев, Издат. Центр МГУ, 2003.

16. Гаджиев К.С., *Введение в геополитику*. Издание второе, переработанное и дополненное. - Москва, «Логос», 2000.

17. Дугин А., *Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить Пространством*. Изд. 3-е, дополн. - Москва, «АРКГОГЕЯ-центр», 1999.

18. *История политических и правовых учений*. /11од ред. О.Э.Лейста. - Москва, «Юридическая литература», 1997.

19. Кальвокоресси Питер, *Мировая политика после 1945 года: В двух книгах*. - Москва, «Международные отношения», 2000.

20. Ломагин Н.А., Лисовский А.В., Сутырин С.Ф., Павлов А.Ю., Кузнецов В.Ф., *Введение в теорию международных отношений и анализ внешней политики. Учебное пособие*. - Санкт- Петербург, Издательский дом «Сентябрь», 2001.

21. *Современные международные отношения. Учебник / Под ред. А.В.Торкунова*. - Москва, «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 1999.

22. Тойнби А., *Цивилизация перед судом истории*. - Москва, «Прогресс», 1995.

Wight, Martin, *Politica de putere*, Chişinău, Editura ЛКС,
23. Фоку яма Ф., *Конец истории?//» Вопросы философии*, 1990, № 3.

24. Хантингтон Сэмюел П., *Столкновение цивилизаций и переустройство мирового порядка/ / Библиотека публикаций Московского Центра Карнеги, „Pro et Contra”, Том 2, Весна 1997.*

25. Цыганков П.А., *Современные политические режимы: структура, типология, динамика (учебное пособие)*. - Москва, «Интерпракс», 1995.

26. Цыганков П.А., *Теория международных отношений*. - Москва, «Гардарики», 2002.